

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Кафедра української мови

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ В. Шарин

«__» _____

2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Сучасна українська мова.

Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія.

Морфеміка. Словотвір

за освітньо-професійною програмою
«014 Середня освіта (Українська мова і література)»
перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань **01 Освіта / Педагогіка**

спеціальність **014 Середня освіта. 014.01 Українська мова і література**

кваліфікація **вчитель української мови і літератури**

Факультет **філології**

Івано-Франківськ – 2019 р.

Робоча програма “Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Морфеміка. Словотвір” для студентів спеціальності 014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література “27” серпня, 2019 р. – 20 с.

Розробники:

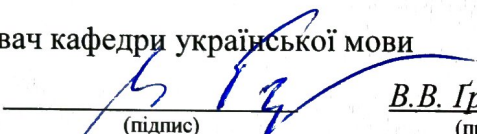
доктор філологічних наук, професор кафедри української мови Факультету філології Голянич Марія Іванівна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Факультету філології Стефурак Роксолана Іванівна

Програма затверджена на засіданні кафедри української мови

Протокол від “30” серпня 2019 р. № 1

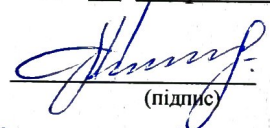
Завідувач кафедри української мови

_____ (підпис) В.В. Грещук (прізвище та ініціали)
“27” серпня 2019 р.

Схвалено методичною радою Факультету філології

Протокол від “30” серпня 2019 р. № 1

Голова

_____ (підпис) А.М. Мартинець (прізвище та ініціали)
“30” 08 2019 р.

©Голянич М.І.,
Стефурак Р.І., 2019 рік

© ДВНЗ «Прикарпатський
національний університет
імені Василя Стефаника»,
2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6,0	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальність 014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література	<i>Дисципліна професійної підготовки</i>	
Модулів – 2	Спеціальність (професійне спрямування): 014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література Спеціальність	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 5		2-й	2-й
Загальна кількість годин – 180		Семестр	
		3,4-й	3,4-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4	Освітньо-кваліфікаційний рівень <u>Бакалавр</u>	12+26	12+16
		Практичні, семінарські	
		18+26	6+8
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		60+38 год	72+66
		Вид контролю: 3-й сем. – залік, 4-й - екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2
для заочної форми навчання – 1:4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – дати студентам теоретичні знання із сучасної української літературної мови (зокрема з лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору – розділів науки про сучасну українську літературну мову, які вивчаються на другому курсі), допомогти їм практично оволодіти літературними нормами (зокрема лексичними, стилістичними, морфологічними), спрямувати навчальний потенціал студентів на розширення їх лексичного запасу, освоєння фразеологічного фонду української мови, засвоєння морфемного та словотвірного аналізів лексичної одиниці.

Завдання:

- головне завдання курсу – на основі досягнень сучасного мовознавства (із врахуванням вимог, що ставляться до вищої школи) **забезпечити** фахову підготовку студентів із сучасної української мови (зокрема з лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору, вступної частини морфології);
- **ознайомити** студентів з ключовими поняттями лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору;
- **розглянути** лексичну та фразеологічну системи мови, їх базові одиниці;
- **охарактеризувати** морфемні та словотвірні особливості лексичних одиниць;
- дати відомості про природу, історичну основу, типологію фонетичних процесів;
- охарактеризувати графічну будову сучасної української літературної мови;
- навчити студентів фахово аналізувати одиниці лексичного та фразеологічного фонду сучасної української літературної мови.

Компетенції

- здатність розв'язувати складні завдання і проблеми в процесі педагогічної діяльності навчання, що передбачає здійснення інновацій у сфері освіти, застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується невизначеністю умов і вимог, здатність майбутнього фахівця забезпечувати навчально-виховний процес у загальноосвітніх навчальних закладах, що передбачає застосування певних теорій і методів відповідних наук і характеризується комплексністю;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності;
- знання та розуміння предметної області й професійної діяльності вчителя;
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності;
- здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях;
- здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України;
- здатність до побудови та реалізації власної траєкторії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя;
- здатність виконувати власне дослідження на належному рівні;
- здатність володіти навичками ведення дискусії й наукової полеміки, написання аналітичних і публіцистичних текстів, дотримуватись норм правопису сучасної української мови;
- здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему у професійній діяльності, її природу, функції, рівні;
- здатність вільно оперувати фаховими термінами для виконання професійних завдань;
- здатність кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, підходи, прийоми і засоби формування комунікативної компетентності учнів закладів середньої освіти;

- здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови та літератури; обміну досвідом професійної діяльності та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань;
- володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів;
- уміння застосовувати сучасні методики й освітні технології викладання української мови та літератури (зокрема інформаційні) для забезпечення якості навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах;
- здатність реалізовувати ефективні підходи, принципи, стратегії, технології, методи, прийоми вивчення й викладання української мови та літератури на підставі передового досвіду; розробляти навчально-методичні матеріали для проведення занять (зокрема в інтерактивному режимі);
- здатність проводити дослідницьку роботу, дотримуючись принципів академічної доброчесності.

Результати навчання:

- знання теорії української лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та дериватології;
- розуміння характеру співвідношення між предметом і поняттям, поняттям і концептом, словом і назвою, системних відношень між лексичними одиницями;
- диференціація іншомовної лексики української мови;
- орієнтування в основних лексикографічних працях, концепції і принципах укладання різних типів словників;
- характеристика особливостей морфемного складу української мови, сполучуваності морфем, їх продуктивності, історичних змін у морфемній структурі слова;
- розуміння характеру, структури, взаємозалежностей комплексних одиниць словотвору;
- визначення способів словотворення;
- володіння принципами лексичного, фразеологічного, морфемного і словотвірного аналізів відповідних мовних одиниць;
- визначати системні відношення між словами;
- характеризувати лексеми з погляду їх стилістичного використання, зокрема виявляти в тексті стилістично марковані одиниці, вказуючи на засоби конотації;
- будувати синонімічні ряди, утворювати антонімічні пари, визначати види омонімів та характеризувати структурно-семантичні особливості лексем, що вступають у паронімічні відношення;
- розкривати доцільність використання мовних одиниць у текстах різних функціональних стилів;
- знаходити в тексті фраземи, визначаючи лексико-граматичні зміни у їх структурі, синтаксичну роль і джерела походження;
- здійснювати лексичний, морфемний, словотвірний аналізи слова та лінгвістичний аналіз фразеологічної одиниці;
- комплексно аналізувати мовні явища, використовуючи набуті знання на практиці, тобто цей курс повинен сприяти тому, щоб мовні явища бачилися у взаємозв'язках. Лексичні, граматичні, стилістичні та інші норми сучасної української мови не повинні бути для студента відособленими, а такими, що в єдності дозволяють глибше розуміти мову, оволодівати культурою усного і писемного мовлення.

Мета проведення лекцій. На основі досягнень сучасного мовознавства розкрити особливості лексичної, фразеологічної, морфемної та словотвірної підсистем сучасної

української літературної мови, зокрема основні питання семантики та структури української лексики і фразеології, морфеміки та словотвору, шляхи їх формування, функціонування і динаміки. Лекції цього курсу повинні давати чітке уявлення про становлення названих підсистем української літературної мови, формування їх норм, використання їх одиниць у різних функціональних стилях, розвиток на сучасному етапі, подати блок питань, що розкривають проблему „Антропоцентризм і розвиток сучасної української літературної мови”. Мета лекцій – аргументовано, із сучасних позицій (враховуючи традиційні і нові парадигми наукового дослідження) ознайомити студентів із будовою й особливостями функціонування сучасної української літературної мови (зокрема її лексичної, фразеологічної, морфемної та словотвірної підсистем).

У наслідок проведення лекцій студенти повинні знати, завдяки чому українська літературна мова функціонує як цілісна система, які її основні риси, витоки, які найважливіші ознаки названих підсистем, характер і принципи побудови їх одиниць, основні праці з питань лексикології, фразеології, лексикографії, морфеміки та словотвору; розуміти принцип композиційної семантики, що виявляється при аналізі значення мовних одиниць; **уміти:**

- розкривати питання, що дають уявлення про природу і сутність відповідних мовних одиниць;
- орієнтуватися в сучасних проблемних (дискусійних) питаннях, які поки що не мають однозначного розв’язання. Наприклад: мовна одиниця і проблема номінування дійсності; лексико-семантична система і принципи її організації; теоретичні аспекти вивчення.
- виявляти закономірності їх функціонування в мовленні (в аспекті стильової диференціації);
- розкривати взаємозв’язки названих мовних одиниць з іншими одиницями мовної системи.

При викладанні курсу в полі зору викладача повинен бути і комунікативно-прагматичний аспект дослідження мовних явищ; цей курс повинен допомогти студентам бачити слово не тільки крізь призму його системної характеристики, але й функціонального та прагмалінгвістичного навантаження.

Мета проведення практичних, лабораторних занять

Поглибити матеріал лекцій, виробити у студентів навички лінгвістичного аналізу мовних явищ, уміння застосовувати набуті знання на практиці.

На практичних заняттях достатньо уваги приділяється тренувальним і контрольним вправам, звертається увага на зіставно-порівняльні характеристики окремих процесів і явищ із тими, що актуалізуються на матеріалі інших мов, а це дає змогу виявляти універсальні й національно-специфічні властивості окремих одиниць мовної системи. Отже, практичні заняття повинні сприяти виробленню у студентів навичок системного аналізу мовних явищ, оволодінню нормами сучасної української літературної мови на різних її рівнях.

У результаті проведення практичних (лабораторних) занять студенти повинні знати:

- теоретичний матеріал, що передбачений робочою програмою із курсу „Сучасна українська мова” (відповідні розділи) і викладався на лекціях, бачити мовне явище в комплексі системних відношень;
- питання, що є дискусійними в сучасному мовознавстві;
- напрямки дослідження із основних лінгвістичних проблем кінця ХХ – початку ХХІ століття (у межах програми);
- теоретичні напрацювання, що здійснили відомі мовознавці у відповідних

галузях;

вміти:

- аналізувати мовні явища, давати їм належну кваліфіковану оцінку (згідно з параметрами певного розділу мовознавства).
- здійснювати усі види мовного аналізу, передбачені програмою: лексичний, фразеологічний, морфемний, словотвірний;

виробити навички „чуття” літературної норми (на всіх рівнях мови); удосконалювати ці навички, підносити культуру усного і писемного мовлення; аналізувати особливості семантичної структури і характеру функціонування мовних одиниць з огляду на пов'язані з ними етнолінгвістичні та етнокультурні контексти.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Лексикологія

Тема 1. Слово як предмет вивчення лексикології. Поняття про лексичну систему. Слово – основна одиниця лексичної системи. Ознаки слова. Слово та поняття. Лексичне значення слова. Типи лексичних значень слів в українській мові. Повнозначні і неповнозначні слова. Структура лексичного значення. Поняття лексеми. Компонентний аналіз значення слова. Внутрішня форма слова.

Тема 2. Полісемія. Тропи. Багатозначність. Причини багатозначності. Характер і організація лексико-семантичних варіантів у структурі полісемантичного слова. Слова з прямим і переносним значенням. Основні способи перенесення значень слів. Тропи і переносне значення слова. Метафора. Метонімія. Синекдоха.

Тема 3. Лексико-семантичні категорії слів. Однозначні слова. Терміни. Ознаки термінів. Омоніми. Загальна характеристика. Види омонімів. Шляхи походження омонімів. Співвідношення полісемії та омонімії. Міжмовні омоніми. Синоніми. Джерела синонімії. Синонімічний ряд. Домінанта синонімічного ряду.

Класифікація синонімів. Стилїстична роль синонімів. Антоніми. Загальномовні та контекстуальні антоніми. Стилїстичне використання антонімів (стилїстичні фігури, що базуються на антонімії).

Пароніми. Загальна характеристика. Стилїстичне використання паронімів: паронімазія. Склад української лексики з погляду її походження. Основні лексичні пласти української мови. Загальна характеристика. Індоевропейська лексика в складі української мови.

Праслов'янська лексика в складі української мови.

Тема 4. Лексичні пласти. Спільносхіднослов'янська лексика в складі української мови. Власне українська лексика. Фонетичні, морфологічні та словотвірні особливості власне українських слів.

Тема 5. Іншомовна лексика в складі української мови. Джерела та характер запозичень. Найдавніші запозичення в лексичній системі української мови (тюркізми, грецизми, германізми, латинізми, старослов'янізми). Лексичні запозичення з російської та білоруської мов. Запозичення з польської, чеської, білоруської, російської мов. Лексичні кальки. Слова, запозичені із західноєвропейських мов (англійської, німецької та французької). Екзотизми. Інтернаціоналізми. Українські слова в інших мовах.

Тема 6. Лексика української мови з погляду її вживання. Поняття „активна і пасивна лексика української мови”. Застарілі слова (архаїзми). Історизми як вид

архаїзмів. Семантичні групи історизмів (стилістичних архаїзмів). Стилістичне використання застарілих слів. Неологізми. Причини виникнення неологізмів. Загальномовні (узуальні) та індивідуально-авторські (оказіональні) неологізми. Засоби творення неологізмів. Територіальні діалектизми в сучасній українській літературній мові, їх види. Жаргонізми та арготизми в українській мові. Загальна характеристика. Професійна лексика. Склад української лексики з погляду її функціонально-стильового використання: загальноповсюдженна (міжстильова) лексика і стилістично маркована; розмовно-побутова лексика. Соціально-політична та офіційно-ділова лексика. Загальна характеристика. Науково-термінологічна, емоційно-експресивна, книжна лексика.

Змістовий модуль 2. Фразеологія

Тема 7. Фразеологія як розділ мовознавства. Об'єкт фразеології. Олександр Потебня – предтеча української фразеології. Фразеологізм. Ознаки фразеологічної одиниці. Співвідношення фразеологізму із синтаксично вільними словосполученнями та словом. Зв'язок фразеологізмів із частинами мови: дієслівні, іменникові, прикметникові, прислівникові, вигуківі фразеологізми. Синтаксичні функції фразеологічних одиниць. Основні класифікації фразеологізмів.

Тема 8. Фразеологічні одиниці української мови. Лексико-граматичні зміни у фразеологічних одиницях: скорочення лексичного складу, заміна одного компонента іншим, розширення і звуження обсягу їх значень. Джерела української фразеології: професійне джерело. Джерела української фразеології: античне, релігійне. Художня література (українська та зарубіжна) як джерело фразеологізмів. Системні відношення у фразеології: полісемія та омонімія фразеологічних одиниць. Явище варіантності у сфері фразеології. Системні відношення у фразеології: синонімія та антонімія фразеологічних одиниць. Пареміологія. Паремії. Види паремій.

Змістовий модуль 3. Лексикографія

Тема 9. Предмет і завдання лексикографії. Словник. Основні типи словників. Енциклопедичні словники, їх загальна характеристика. Види лінгвістичних словників. Загальна характеристика. Історія української лексикографії (до 1917 р.): основні лексикографічні праці. Історія української лексикографії (1917 р. – поч. ХХІ століття): основні етапи та найважливіші лексикографічні праці.

Змістовий модуль 4. Морфеміка

Тема 10. Морфеміка як розділ мовознавчої науки. Слово як об'єкт морфемного та словотвірного аналізу. Поняття про морфеміку сучасної української літературної мови. Предмет і завдання морфеміки. Морфема – мінімальна значуща частина слова. Морф, аломорфи і морфема. Варіанти морфеми. Морфемна структура слова.

Тема 11. Кореневі та афіксальні морфеми. Афіксоїди (6 практик.). Кореневі й афіксальні морфеми, функціональні відмінності між ними. Коренева морфема. Загальна характеристика. Характеристика афіксальних морфем: а) префікс, б) суфікс (нульовий суфікс), в) закінчення, г) постфікс, г) інтерфікс, д) конфікс, е) уніфікс. Афіксоїди (суфіксоїд та префіксоїд). Основа слова. Характеристика основи слова.

Тема 12. Історичні зміни в морфемному складі слова. (4 практ.) Морфемний аналіз слова. Основні зміни в морфемній будові слова: спрощення, перерозклад, ускладнення. Завдання та принципи повного морфемного аналізу слова.

Змістовий модуль 5. Морфеміка

Тема 13. Словотвір як розділ мовознавчої науки. Словотвір як учення про творення слів і загальні принципи їх мотивації. Основоцентричний і формантоцентричний словотвір. Твірна (похідна і непохідна) основа та словотворчий засіб (формант). Словотвірне значення. Словотвірна модель. Словотвірний тип.

Тема 14. Комплексні одиниці словотвору. Комплексні одиниці словотвору, їх характеристика: а) словотвірна пара, б) словотвірний ланцюжок, в) словотвірна парадигма, г) словотвірне гніздо. Способи словотворення в сучасній українській мові.

Тема 15. Неморфологічні способи творення слів. Лексико-семантичний спосіб словотворення. Лексико-синтаксичний спосіб словотворення. Морфолого-синтаксичний спосіб словотворення; його основні різновиди: субстантивація, ад'єктивація, прономіналізація, адвербіалізація.

Тема 16. Морфологічний спосіб творення слів. Різновиди морфологічного способу творення слів: а) суфіксальний, б) безсуфіксальний, в) префіксальний, г) префіксально-суфіксальний (конфіксальний), д) постфіксальний, е) інтерфіксальний, є) основоскладання, ж) словоскладання, з) аббревіація. Словотвірний аналіз. Словотвір самостійних і службових частин мови (6 практичних).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
		у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Лексикологія												
Тема 1. Слово як предмет вивчення лексикології		1	2			5		1				10
Тема 2. Полісемія. Тропи.		1	2			5		1				10
Тема 3. Лексико-семантичні категорії слів		1	2			5		1	2			10
Тема 4. Лексичні пласти		1	2			5		1				10
Тема 5. Іншомовна лексика в складі української мови		1	2			10		1	1			10
Тема 6. Лексика української мови з погляду її вживання.		1	2			10		1	1			10
Разом за змістовим модулем 1		6	12			40		6	4			60

Змістовий модуль 2. Фразеологія											
Тема 7. Фразеологія як розділ мовознавства.		2	2			5		2	1		5
Тема 8. Фразеологічні одиниці української мови.		2	2			5		2	1		5
Разом за змістовим модулем 2		4	4			10		4	2		10
Змістовий модуль 3. Лексикографія											
Тема 9. Предмет і завдання лексикографії		2	2			10		2			2
Разом за змістовим модулем 3		2	2			60		2			2
Змістовий модуль 4. Морфеміка											
Тема 10. Морфеміка як розділ мовознавчої науки		4	2			10		4	2		15
Тема 11. Кореневі та афіксальні		6	6			10		4	2		15
Тема 12. Історичні зміни в морфемному складі слова. Морфемний аналіз слова.		2	4								
Разом за змістовим модулем 4		12	12			20		8	4		30
Змістовий модуль 5. Словотвір											
Тема 13. Словотвір як розділ мовознавчої науки.		4	2			8		4	2		15
Тема 14. Комплексні одиниці словотвору.		2	2								
Тема 15. неморфологічні способи творення слів.		2	4			10		4	2		21
Тема 16. Морфологічний спосіб творення слів.		6	6								
Разом за змістовим модулем 5		14	14			18		8	4		36
Усього годин		38	44			98		28	12		66
Модуль 2											
Підсумковий контроль (екзамен – I семестр; залік – 2 семестр). Перевірка набутих знань: аудиторна і самостійна робота студентів.											

5. Теми семінарських занять (навчальним планом не передбачено).

3. Програма навчальної дисципліни

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Слово. Семантичні процеси в лексичній системі СУЛМ	2
2	Омонімія. Синонімія. Паронімія. Антонімія	2
3	Лексичні пласти української мови. Склад УМ з погляду її походження	2
4	Лексичні запозичення (давні і сучасні) в УМ	2
5	Активна і пасивна лексика УМ	2
6	Стильова диференціація лексичного фонду УМ	2
7	Фразеологія. Фразеологічна Одиниця. Класифікація ФО	2
8	Системні відношення у фразеології	2
9	Історія української лексикографії. Контрольна робота	2
10	Морфеміка як розділ мовознавчої науки	2
11	Кореневі та афіксальні морфеми. Загальна характеристика	2
	Афіксальні морфеми. Загальна характеристика	2
12	Афіксоїди. Основа слова. Загальна характеристика	2
	Історичні зміни в морфемному складі слова. Морфемний аналіз слова	2
13	Контрольна робота, колоквиум (морфеміка)	2
14	Словотвір як розділ мовознавчої науки	2
15	Будова системи синхронічного словотворення	2
16	Неморфологічні способи творення слів	2
18	Морфологічний спосіб творення слів	2
	Завдання і принципи словотвірного аналізу слова	2
	Словотвір числівників, прислівники та службових частин мови	2
	Контрольна робота. Колоквиум (словотвір)	2

7. Теми лабораторних занять (навчальним планом не передбачено)

8. Самостійна робота

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-сть год.	
		стац.	заоч.

1	Засвоєння термінологічного словника (С. 10 – 249) із праці «М.І. Голянич, І.О. Бабій, Р.І. Стефурак. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / [Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О.] ; за редакцією М.І.Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 272 с.»	60	72
2	Засвоєння термінологічного мінімуму (С. 77 – 90) із праці «Стефурак Р.І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Сімик 2020. - 99с.»	38	66
2	Разом	98	138

9. Індивідуальні завдання (не передбачено навчальним планом)

10. Методи навчання.

Єдиної універсальної класифікації методів навчання дидактикам і методистам створити не вдалося. Але, здається, така класифікація методів неможлива в принципі - через різноманітність і багатофункційність методів:

- за джерелом знань (словесні, наочні й практичні методи, тому що інших джерел, крім слова, образу й досвіду, не існує);

- за відповідним етапом навчання, на кожному з яких розв'язують специфічні завдання (орієнтація на методи підготовки тих, кого навчають, до вивчення матеріалу, що передбачає пробудження інтересу, пізнавальної потреби, актуалізацію базових знань, необхідних умінь і навичок; на методи вивчення нового матеріалу; на методи конкретизації й поглиблення знань, набування практичних умінь і навичок, які сприяють використанню пізнаного; на методи контролю й оцінки результатів навчання);

- за способом керівництва навчальною діяльністю безпосередні або опосередковані (виокремлюють методи пояснення педагога й різноманітні методи організації самостійної роботи студентів);

- за логікою навчального процесу (опора на індуктивні й дедуктивні, аналітичні й синтетичні методи);

- за дидактичними цілями – методи організації діяльності тих, кого навчають, методи стимулювання діяльності, наприклад, конкурси, змагання, ігри, заохочення й інші методи перевірки й оцінки.

11. Методи контролю.

- Усне опитування (індивідуальне і фронтальне). За фронтального опитування студенти відповідають з місця, доповнюючи один одного. Частковим випадком фронтального опитування є групове опитування, коли опитується 5-6 осіб одночасно. Індивідуальне опитування здійснюється у процесі проведення співбесіди під час лабораторних робіт, семінарських занять, під час захисту рефератів.

Запитання для усної перевірки знань поділяють на основні, додаткові і допоміжні. Основні запитання передбачають самостійну розгорнуту відповідь (наприклад, запитання щодо змісту лабораторного заняття). Додаткові - спрямовані на уточнення того, як студент розуміє певне питання, формулювання, формулу та ін. Допоміжні запитання мають на меті виправлення помилок та неточностей, якщо такі мали місце у відповіді студента.

- Письмовий контроль, який можна здійснювати у вигляді диктантів, відповідей на запитання, виконання вправ, тестових завдань, лабораторних робіт, графічних робіт, написання рефератів, доповідей тощо.

- Комбіноване (уцільнене) опитування, за якого викладач одночасно запрошує до відповіді декількох студентів, один з яких відповідає усно, один - два готуються до відповіді біля дошки, інші - виконують індивідуальні письмові завдання на місцях.

- Програмований контроль здійснюється за допомогою перфокарт, посібників з друкованою основою, комп'ютерних програм.

- Тестовий контроль передбачає однакові вимоги до усіх студентів, допомагає уникати надмірних хвилювань, надає можливості ефективніше використовувати час, стимулює студентів до самоконтролю. Однак тестування краще використовувати для виявлення знання фактів, для визначення вмій творчо використовувати набуті знання більш ефективними є інші методи контролю.

Зразок екзаменаційного білета:

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Спеціальність „українська мова і література”, Семестр III
Навчальна дисципліна: „Сучасна українська літературна мова”

БІЛЕТ № 1

1. Предмет і завдання лексикології. Поняття про лексичну систему.
2. Старослов'янізми у складі лексики української мови. Стилiстичне використання старослов'янізмів.
3. Комплексне практичне завдання.

Затверджено на засіданні кафедри української мови

Протокол № ____ від « ____ » _____ 2019р.

Завідувач кафедри _____ Грещук В.В. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Екзаменатор _____ Голянич М.І. _____

Зразок комплексного практичного завдання:

В-I

В-II

<p>1. У якому рядку (-ах) є оказіоналізм? а) Коли помре любов, народиться печальне розуміння (Т.Яковенко); б) І цвіте в мені моє кохання, та не знаю я, кому цвіте (М. Вінграновський); в) Почапали каченята та по чаполоті, каченята-чапенята: сухо нам у роті (М. Вінграновський);</p>	<p>1. У якому рядку (-ах) є оказіоналізм? а) Дніпровими високими очима далекосіро глянула весна (М. Вінграновський); б) ... Суха та шибка чи волога У сніголет чи дощосіч, Але порожня йде дорога З гори під гору, з ночі в ніч (М.Вінграновський); в) Безпека – це коли знаєш, як ухилитись від небезпеки (Хемінгуей).</p>
<p>2. У якому рядку (-ах) подано власне лексичні архаїзми? а); політник (найманець на літні роботи), вольний (вільний), поспіх (успіх) б); в'язила (пута), даток (дар, пожертвування), віно (посаг); в) вірша (вірш), світоч (велика свічка), перст (палець).</p>	<p>2. У якому рядку (-ах) подано історизми? а) бунчук, лучник, канонір; б) вазнь, даритель, подушне; в) чадо, загорілість, лікнеп.</p>
<p>3. У якому рядку подано етнографізми? а) дримба, арідник, мольфар; б) балабухи, черес, керсетка; в) бунда, зарібок, бляяти.</p>	<p>3. У якому рядку подано лексико-семантичні діалектизми? а) іти (іхати), вино (виноград), вага (колодязний журавель); б) гостинець (дорога), файно (гарно), таний (дешевий); в) вуйко (дядько), гачі (вовняні штани), мавка (міфічна істота); г) берег (гора), бульба (картопля), хвиля (гарна погода).</p>
<p>4. У якому рядку (-ах) всі слова - історизми?</p>	<p>4. У якому рядку (-ах) представлено тільки</p>

а) осавула, бунчужний, подимний; б) печеніги, очіпок, судьба (омова); в) бурлака, сатрап, тиран.	пасивну лексику? а) виживне, рать, вїт; б) вольний, паспорт, ровер; в) журбота, шовковенятко, засмута; г) бундестаг, віскі, мадам.
5. У якому рядку (-ах) всі слова - сленгізми? а) шузи, фейс, кайф; б) олімпіада, казус, нужда; в) дифіляда, евкаліпт, цирк.	5. У якому рядку (-ах) всі слова - сленгізми? а) універ, учілка, в натурі; б) кирниця, вісіле, вуйна; в) прогресивка, літучка, телевізійник.
6. У якому рядку (-ах) слова розташовані так: німецьке, французьке, англійське? а) штатив, пюре, хліб; б) фарш, барвінок, джем; в) штамп, лейтенант, старт.	6. У якому рядку (-ах) слова розташовані так: німецьке, французьке, англійське? а) джентльмен, журі, кран; б) бутерброд, батальйон, чемпіон; в) жабо, пудинг, штопор.
7. У якому рядку (-ах) слова розташовані так: польське, білоруське, російське? а) місто, дьоготь, указ; б) міркувати, жалкувати, авити; в) лічба, шула, казус.	7. У якому рядку (-ах) слова розташовані так: польське, білоруське, італійське? а) лічба, хазяїн, соло; б) мазурка, гарячий, абажур; в) баритися, кажан, інтермецо.
8. У якому рядку (-ах) всі слова - жаргонізми? а) морда, степуха, колиба; б) шузи екватор, когут; в) татамі, кімоно, Коран.	8. У якому (-ах) рядку всі слова - арготизми? а) віскі, сейм, вігвам; б) пихтьорка (піч), зикро (вікно), сливуха (молоко); в) фіра (віз), пакунок (посилка), хопта (бур'ян).
9. У якому рядку (-ах) є зайве за походженням слово? а) носій, жовтень, хор, кисень; б) академія, ера, фізика, кипарис; в) бухта, дует, соло, піца; г) глава, враг, град, вождь.	9. У якому рядку (-ах) є зайве за походженням слово? а) начальник, артіль, рудник, меншовик; б) мешкання, шаленство, дідизна, вельможний в) арсенал, парашут, трюмо, вуаль ; г) штаб, ковадло, остарбайтер.
10. У якому рядку (-ах) всі слова - кальки? а) вогнегасник, місяцехід, відмінник; б) комсомол, єдність, міркувати; в) п'ятирічка, колгосп, життєпис.	10. У якому рядку (-ах) всі слова - кальки? а) матрос, гавань, флот; б) спорт, матч, клуб; в) книголюб, гучномовець, вогнегасник.

II Зробити повний лексичний аналіз підкресленого слова (I-в – «плач»; II-в – «полям»):

Зіграй мені мелодію любові, ту, без котрої холодно словам. Зіграй мені осінній плач калини. Зіграй усе, що я тебе прошу. Я не скриповий ключ, а журавлиний тобі над полям в небі напишу (Л.Костенко).

III Пояснити джерело походження лексем:

I *матуся, футбол, білка, сизий, барвінок, вишня, один, халва, козаченько, алфавіт;*

II *штанга, баланс, шляхта, біопсія, брифінг, циферблат, форум, погибель, вода, шашлик.*

Зразки завдань з морфеміки та словотвору:

I

1. Зробити повний морфемний і словотвірний аналіз підкреслених слів.	1. Зробити повний морфемний і словотвірний аналіз підкреслених слів.
2. Зробити короткий морфемний аналіз слів, виділених курсивом.	2. Зробити короткий морфемний аналіз слів, виділених курсивом.
<i>Депо, скриплять, загнутися, дороговказ, грати, задрібочу, <u>безвідривно</u>, <u>рою</u>, п'ю, безсоння.</i>	<i>Напиватися, купейний, перехід, бордо, <u>по-друге</u>, <u>шістсотліття</u>, вночі, юність, під, міжбрів'я.</i>

II

Зробити розбір слів за будовою:

медозбір, шевицювати, вкотре, картоплезбиральний, ізда, безвір'я, підберезник, наживо.

1. Зробити короткий морфемний аналіз підкреслених слів.
2. Зробити повний морфемний аналіз слова „лісостеп”.
3. Проілюструвати синонімію морфем.

III

<i>Зробити словотвірний аналіз лексем:</i> ловля, ООН, лютий (назва місяця),	<i>Зробити словотвірний аналіз лексем:</i> загорожа, ГЕС, варенична, закордонний,
---	--

прибережний, мати-й-мачуха.	донжуан.
-----------------------------	----------

ІУ

- Зробити словотвірний аналіз слів: *пішохід, пройдисвіт, медсестра, науково-технічний, вчений (надрукував статтю)*.
- Встановити напрями похідності між словами: *землиця, земля, приземлено, приземлений*.
- Навести приклад тричленного словотвірного ланцюжка.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для екзамену:

Приклад для екзамену:

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3	К/Р	50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	25		
п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о	п/о			

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів,
п/о – поточне оцінювання – 25 балів,
К/Р – контрольна робота – 25 балів,
Екзамен – 50 балів.

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота						КТС	Сума
Змістовий модуль №4			Змістовий модуль № 5				
T10	T11	К/Р	T12	T13	К/Р	25	100
п/о	п/о	25	п/о	п/о	25		

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.
п/о – поточне оцінювання – 25 балів,
2 К/Р – контрольні роботи – по 25 балів,
КТС - Колоквіум (термінологічний словник) – 25 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D		
50 – 59	E	задовільно	
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

- конспекти лекцій;
- плани практичних;
- варіанти модульних контрольних робіт;
- програмові вимоги до залікової та екзаменаційної робіт;

1. М.І. Голянич, І.О. Бабій, Р.І. Стефурак. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / [Голянич М.І., Стефурак Р.І., Бабій І.О.] ; за редакцією М.І.Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2011. – 272 с.
2. Стефурак Р.І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір: Навчальний посібник. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2008. - 96с.
3. Стефурак Р.І. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір: Навчальний посібник для студентів спеціальності 014 Середня освіта (українська мова і література). – Івано-Франківськ: Сімик, 2020. - 99с.

14. Рекомендована література

1. Безпояско О. К., Городенська К. Г. Морфеміка української мови. Київ : Наук. думка, 1987. 211 с.
2. Бондар О. І. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 368 с.
3. Вакарюк Л. Українська мова. Морфеміка і словотвір. Тернопіль : Лілея, 1999. 220 с.
4. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М.І. ; за редакцією М.І.Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А. Словотвірна морфеміка сучасної української літературної мови. Київ : УкрДНІПКСЮ, 1998. 162 с.
6. Лаврінець О., Симонова К., Ярошевич І. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. 524 с.
7. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1973. 440 с.
8. Сучасна українська літературна мова : підручник / А. П. Грищенко та ін. ; за ред. А. П. Грищенка. Київ : Вища школа, 2002. 439 с.
9. Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологія сучасної української літературної мови : навчальний посібник. Київ : Знання, 2007. 494с.

Електронні ресурси:

- <http://linguists.narod.ru/downloads1.html>
- <http://linguists.narod.ru/readh.html>
- <http://r2u.org.ua/>
- <http://www.franko.lviv.ua/faculty/intrel/tpp/>
- <http://www.franko.lviv.ua/faculty/intrel/tpp/glossary.htm>
- http://ruthenia.info/text/lang/index_all.htm
- <http://litopys.org.ua/links/inmovozn.htm>
- <http://lingvoforum.net/>